

ORDU HALKEVİ DERGİLERİNDE ORDU ŞİİRLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

CANSU BAŞ*

“Halkevleri milletin kitle halinde irfanını, bilgisini artıracak yegâne bir yuvadır”
(Karlıbel 1 Mart 1948: 1).

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Geliş Tarihi: 02.11.2021

Kabul Tarihi: 05.12.2021

Atıf Bilgisi: Baş, C. (2021).
Ordu Halkevi Dergilerinde
Ordu Şiirleri Üzerine Bir
İnceleme. HARS AKADEMİ,
4 (8), 677-708.

Öz

Cumhuriyet döneminin halka açılma hamlesi sayılabilecek halkevleri oluşumu, pek çok yönüyle dikkate değerdir. Bu hareket Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin en temel prensiplerinden olan halkçılık ilkesinin işlevselliğini de göstermektedir. Tam anlamıyla bir halk okulu olan halkevleri, nüfusun büyük bir çoğunluğu kırsalda bulunan Türk toplumunu sağlıktan eğitime, ziraattan sanat ve edebiyata, iktisattan yabancı kültür ve edebiyatlarına dek hemen her alanda eğitmeyi amaçlamıştır. Halkevlerinin çok yönlü eğitim hamleleri, bünyesinde kurulan dergilerle ülkenin diğer şehirlerine de yansıtılmıştır. Bu dergilerin bir işlevi de ait oldukları yörenin halk kültürü unsurlarıyla ilgili derlemeler, araştırmalar yapıp o yöreyle ilgili değerleri kamuoyuyla paylaşmak, halk kültürünü tanıtmaktır. Böylece Türk aydını, halka doğru eğilerek hem bilgi birikimini topluma ulaştırmayı hem de halk kültürü değerlerine vakıf olmak suretiyle toplumu geliştirmeyi hedeflemiştir. Ülkedeki halkevlerinden biri de Ordu'dadır. Buradaki *Ordu* ve *Yeşil Ordu* dergileri, halkevinin faaliyetlerini yürüttüğü süreli yayınlardır. Bu dergiler de ülkedeki benzerleri gibi devletin ideolojik aygıtı işlevini sürdürmüştür. Dergilerdeki yazın çalışmaları ülke geneline yayılarak şehrin tanınmasına katkı sunmuştur.

Bu çalışmada Türkiye'deki halkevleri üzerinde durulmuş, Ordu Halkevi kısaca anlatılmıştır. *Ordu* ve *Yeşil Ordu* dergilerinden de bahsedildikten sonra bu dergilerdeki Ordu şehriyle ilgili şiirler ele alınmıştır. Dergilerde yayımlanan şiirlerin Ordu'nun coğrafi, kültürel ve insan özelliklerine ışık tuttuğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Halkevleri, Ordu, Yeşil Ordu.

* Giresun Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Lisans Öğrencisi, Giresun.
Cansubas3443@gmail.com / ORCID: 0000-0002-2029-4232.

A REVIEW ON THE POEMS OF ORDU IN THE COMMUNITY CENTER OF ORDU

CANSU BAŞ*

“Community houses are the only home that will increase the knowledge and wisdom of the nation”
(Karlıbel 1st March 1948: 1)

RESEARCH ARTICLE

First Received: 02.11.2021

Accepted: 05.12.2021

Citation: Baş, C. (2021).

A Review On The Poems Of
Ordu In The Community
Center Of Ordu. HARS
AKADEMİ, 4 (8), 677-708.

Abstract

The movement of the community houses, that can be considered as the opening move of the Republic Era to the nation, is valuable in many ways. The movement also shows the functionality of the populist movement, which is the most basic principles of the Republic of Turkey. The community centers, that are literally a public school, have aimed to educate the population of Turkish people, who have been in rural mostly, in almost every field from health to education, from agriculture to art and literature, from economics to foreign culture and their literature. The miscellaneous educational moves of the community centers, have reflected to other cities of the country with the magazines, established in-house. Another feature of the magazines is that collecting the values related to the region and converting the values to works. So that Turkish intellectuals have reflected their knowledge by leaning towards to the society and increased their development by handling the values of the society. One of the community centers of the country has been located at Ordu. Ordu and Yeşil Ordu magazines have worked as publication area for activities of community centers. This magazines, like its counterparts in the country, carried out the function of the ideological apparatus of the state. The literature studies of the magazines have increased the recognition of the cities by spreading across the country.

In this study, community houses in Turkey are emphasized and Ordu community center is briefly explained. After the Ordu and Yeşil Ordu magazines are explained, the poems about the city of Ordu in these magazines are discussed. It has been seen that the poems, that have been processed, have shed light on the geographical, cultural and human characteristics of Ordu.

Key Words: Community Centers, Ordu, Yeşil Ordu.

* Giresun University, Department of Turkish Language and Literature, Undergraduate Student Giresun.
Cansubas3443@gmail.com / ORCID: 0000-0002-2029-4232.

Giriş

Cumhuriyet tarihinin en köklü kalkındırma projelerinin başında halkevleri gelmektedir. Halkevleri Türkiye Cumhuriyeti'nin sağlık, kültür, spor, eğitim, ziraat, iktisat gibi her alanda yenileşip gelişim sağlanması amacıyla kurulmuş halk eğitim kurumlarıdır. Bu kurumlar Atatürk ilkelerinden olan “halkçılık” üzerine tasarlanmıştır. Yurdun dört bir tarafına yayılarak faaliyet gösteren bu kurumlar, kısa sürede büyük ilgi toplamıştır. Gösterilen bu ilgi doğrultusunda halkevi faaliyetleri artmış, zamanla her halkevi kendine ait bir dergi yayımlamaya başlamıştır. Bu kalkındırma seferberliğinde halkevleri toplumda oluşan köylü-şehirli gibi ayrışmanın da önüne geçmeyi ve okur- yazar kitlesini artırmayı hedeflemiştir.

Türk siyasal, sosyal hayatında halkçılık veya halka yönelme fikri Tanzimat yıllarına dayanmaktadır. Bu fikrinin temelleri 21 Ekim 1860 tarihinde Şinasi'nin *Tercüman-ı Ahval* gazetesinde yazdığı bir yazısında “*halkın yükümlülükleri varsa, fikirlerini bildirme hakkının da bulunduğu ve gazetede bütün halkın kolaylıkla anlayabileceği bir dille yazmak gerektiğinin, yani halk için yazmak fikrinin savunulduğu [...]*” (Odabaşı 2015: 22) sözlerine dayanmaktadır. Bunun yanı sıra Ziya Gökalp'in konuyla ilgili “*halkçılık ile Türkcülüğü (ulusçuluğu/milletçiliği) birbirini bütünleyen olmazsa olmazlar olarak değerlendirmiştir*” (Gökalp'ten akt. Haspolat 2011: 567-568) sözleri de aynı anlayışa bağlıdır. Bu anlayış zamanla kökleşmiş olup II. Meşrutiyetten sonra programlı olarak ülke gündemine girmiştir. Bu anlamda ilk olarak Türk Derneği, daha sonra ise Türk Ocakları kurulmuştur. Burada Türk halkının tarih ve kültürünü bilimsel olarak ele alıp tezler oluşturmak amaçlanmıştır. Bu amaçla belli bir olgunluğa erişen “halka doğru” fikri, Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçişte de işlev sahibi olmuştur. Halkçılık, yeni devletin “halkçılık anlayışı” olarak 18 Eylül 1920'de Mustafa Kemal Atatürk tarafından meclise sunulan ve anayasa niteliği olan halkçılık programında belgelenmiş ve program 20 Ocak 1921'de Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk anayasası olarak kabul edilmiştir. (Özkaya 2018: 20).

Türk Ocağı'nın gözden düşmesinin ardından bu boşluğu dolduracak fikir arayışları sürerken Vildan Aşir Savaşır, yurt dışı gezileri ve incelemeleri sırasında “*Çekoslavakya'nın örgütlenmesi olan Sokollar üzerine çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Gözlemlerini ve Sokolların sistemini 1931'de düzenlenen bir konferansta anlatmıştır*” (Çeçen 1990: 108-109). Bu konferans sonucunda Mustafa Kemal Atatürk kendisini bizzat

arayıp tebrik etmiş ve var olan boşluğun bu düşünce sistemiyle doldurulmasını istemiştir. “Yapılan çalışmalar sonucunda, Cumhuriyet Halk Fırkası’nın 10-18 Mayıs 1931’de toplanan üçüncü büyük kongresinde halkevlerinin açılmasına karar verilir” (Özkaya 2018: 26). İlk aşama olarak belirlenen on dört ilde açılan halkevleri zaman içerisinde yurdun dört bir yanında da kurularak ülke geneline yayılmıştır. Faaliyete geçen bu kurumlar 9 kolda örgütlenmiştir. Bunlar: Dil ve Edebiyat Kolu, Güzel Sanatlar Kolu, Temsil (Gösteri) Kolu, Spor Kolu, Sosyal (İçtimaî) Yardım Kolu, Halk Dershaneleri ve Kursları Kolu, Kütüphane ve Yayıncılık Kolu, Köycülük (Köycüler) Kolu ve Tarih ve Müze Kolu şeklindedir. Yurdun birçok yerinde açılan bu halkevlerinin biri de Ordu’da bulunmaktadır.

Ordu Halkevi ve Ordu-Yeşil Ordu Dergisi

19 Şubat 1932 tarihinde resmî olarak açılan halkevleri hızlı bir şekilde faaliyet gösterirken, bir yandan da ülkenin çeşitli yerlerinde yeni halkevlerinin açılmasına devam edilmektedir. Bunlardan biri de Ordu Halkevi’dir. Ordu Halkevi 24 Şubat 1932’de kurulmuştur. “Ordu Halkevinin ilk başkanı Hamdi Uzman’dır. Sonraki yıllarda ise Vahap Bucak, Şükrü Kaymaz, Arif Hikmet Onat, Dr. Zeki Mesut Sezer, Yekta Karamustafa ve Muhsin Karlıbel bu halkevine başkanlık yapan kişilerdir” (Topçuoğlu 2004: 47). Halkevleri faaliyetlerini toplamda dokuz kol (şube) halinde sürdüren kurumlardır. Ancak “ilk açıldığı tarihte Ordu Halkevi, Halk Dershaneleri ve Kurslar şubesi ile Sergi şubesini oluşturamamıştır. Daha sonra bu iki şube de açılmış ve Ordu Halkevi’nin şube sayısı 9’a çıkmıştır” (Pala 2006: 70). Halkevleri çalışmalarını somutlaştırmak ve birikimlerini ortak bir alanda birleştirmek istemişlerdir. Bu nedenle açıldıklarından kısa bir süre sonra her halkevi kendi bünyesinde bir süreli yayın çıkarmaya başlamıştır. Ankara, Giresun, Adana, Eskişehir, İzmir, Konya, Manisa, Trabzon, Sivas, Ordu gibi iller de kendi bünyesinde halkevi dergisi çıkararak illerdendir. Ancak Ordu’da çıkan halkevi dergisi, diğerlerine göre daha geç çıkmış dolayısıyla basım-yayın faaliyetlerine daha geç başlamıştır. Çeşitli sebeplerden dolayı geç açılan derginin yayın süreci iki dönemden oluşmaktadır. Birinci dönemine 19 Şubat 1944’te başlamış olup “Ordu” ismiyle okuyucunun karşısına çıkmıştır. Derginin ilk sayısı Sadri Us’un da başkanlığını yaptığı Dil ve Edebiyat Şubesinde çıkarılmıştır ve yine yazı ve abone işleri sorumluluğunu Sadri Us üstlenmiştir. İlk sayısından son sayısına değin “[...] Cumhuriyet’in kazanımları olan halk, tarih, memleket, Batı değerleri, folklor, sanat, halkevi gibi kavramlar ön planda olmuştur. Derginin yayın politikası genellikle değişmemiş benzer konular aynı duyarlılıkla pek çok sanatçı ve yazar tarafından işlenmiştir (Türk, Yılmaz 2018: 47). Dergide yoğun bir sanatçı kadrosu bulunsa

da bunları net bir sayıyla ve net bir isimle ifade etmek mümkün değildir. Bu durumu Hatem Türk ve Onur Yılmaz şu şekilde açıklamıştır:

“Cumhuriyetle birlikte kasabadan şehre doğru çevrilen Ordu’nun farklı alanlarda yetiştirdiği isimlerin yanı sıra, memuriyetleri sebebiyle Ordu’da görev yapanların da şehir kültür ve sanat yaşamına önemli katkılar sunduğu söylenebilir. Dergide farklı yazar ve şairlerin çalışmalarının yanı sıra İmzasız olarak da birçok yazı mevcuttur. Bu durum, kesin bir rakamla yazar sayısının belirlenmesine engel teşkil etmektedir. Dergide aynı zamanda tek bir kişinin farklı müstearlarla da yazıları paylaştığı tespit edilmiştir. Bunlardan hangi müstearların kime ait olduğu belirlenmeye çalışılmış ancak tamamına ulaşılamamıştır” (Türk, Yılmaz 2018: 55).

24 Şubat 1946’ya kadar toplamda sekiz sayı yayımlanan *Ordu* dergisi, 30 Ağustos 1947’de yerini *Yeşil Ordu* dergisine bırakmıştır. *Ordu* dergisinin devamı konumunda olan *Yeşil Ordu*, Ordu halkevi dergilerinin ikinci dönemini oluşturmaktadır. *Yeşil Ordu* dergisi Mayıs 1950’ye kadar aralıklarla on üç sayı yayımlanmıştır. Derginin ikinci döneminde isminin değişmesinin yanı sıra yazı işleri sorumluluğu Sadri Us’tan Muhsin Karlıbel’e geçmiştir. İçerik olarak pek bir değişim göze çarpmamakla birlikte yine *Yeşil Ordu*’da da eğitim, kültür, ilim, sağlık, spor, sanat gibi konular ön planda tutulmuştur. *“Ülke ve şehir kalkınmasına önem veren derginin şehirdeki tarımdan eğitime, sağlıktan kültüre bütün gelişmeleri heyecanla takip ettiği ve sayfalarına taşıdığı görülür” (Türk, Yılmaz 2018: 50).* Ancak *Ordu*’dan farklı olarak *Yeşil Ordu*’da daha çok şehir özelinde eserler verilmiştir. Gerek *Ordu*’nun coğrafyası gerek doğal güzellikleri gerek kültürel birikimleri olmak üzere pek çok konu işlenmiştir.

Ordu ve Yeşil Ordu Dergilerinde Ordu Şiirleri

Ordu halkevinin iki süreli yayın organı olan *Ordu* ve *Yeşil Ordu* dergileri, ülkedeki diğer pek çok halkevi yayın organına göre daha geç yayımlanmaya başlamıştır. Bununla birlikte bu dergiler de diğer halkevi dergileri gibi yörenin kültürel birikimini bir araya getirip kamuoyuyla paylaşmış, pek çok konu ve türle okuyucunun karşısına çıkmıştır. Şiir, hikâye, gezi yazısı, deneme, konferans, hitabe, çeviri, makale ve haberler bu türlerdendir.

Ordu ve *Yeşil Ordu* dergilerinin içindeki en belirgin türlerden biri şiidir. İki dergide toplam yüz dokuz şiir bulunmaktadır. Bu şiirler çeşitli konulardan oluşmaktadır. Ordu halkevi dergilerindeki şiirlerde devrimlerin yüceltilmesi, halka umut aşılması,

bölgenin coğrafi ve kültürel değerlerinin tanıtılması söz konusudur. Bu dergilerde yer alan şiirlerden bazıları da Ordu'nun tarihi, coğrafyası ve genel olarak güzelliğini işlemektedir. Bu şiirler halkevlerinin genel anlayışına uygun olarak bölgenin değerlerini ülke sathına yaymayı amaçlamıştır.

Ordu halkevi dergilerindeki şiirlerin on sekiz tanesi tamamen Ordu ile ilgili yazılmış olup, sekizi *Ordu* dergisinde, onu *Yeşil Ordu* dergisindedir. Bu şiirler; Sıtkı Can, Cem Havzanlı (mahlas), N. Ökmen, Murat Sükûti Karaca, Behçet Kemâl Çağlar, Yusuf Ziya Ortaç, Rifat Gökçen, Halit Benli, Selim Samim Erdoğan ve Yusuf Kenan Çolakoğlu isimli şairler tarafından kaleme alınmıştır.

Bu şiirlere bakıldığında şairlerin yörenin güzelliklerini tasvir ettikleri görülmektedir. Örneğin *Ordu* dergisinin birinci cildinin, ilk sayısında yer alan “Ordu’muz” şiiri bunlardan biridir. Şiir, Karadeniz’le birlikte şehir manzaralı bir fotoğrafın altına yerleştirilmiştir. Kenar süslemeleriyle çerçevelenen şiir, tek sayfada yer almıştır. Şiir beş dörtlükten oluşmakta olup on dörtlü hece ölçüsüyle yazılmıştır. Kafiye düzeni abab/cccb/dddb/... şeklindedir. Şiirde halk edebiyatı şekil ve ses özellikleri vardır:

*“Boztepe’ye yaslanmış, bulutlar ona duvak,
Saçları koyu yeşil, yükseklerde tek tel ak,
Tatmadan sarhoş olur ona uzanan dudak,
Güzellikler yatağı dile destan Ordu’muz”* (Can 19 Şubat 1944: 4).

Sıtkı Can¹ Ordu’da uzun süre ikamet etmiş ve şehre bağlılığını şiirlerine yansıtmıştır. Bu durum yukarıdaki şiirde de görülmektedir. Şair, Ordu’nun güzelliklerinden bahsetmiş ve bunu yaparken de Ordu’ya olan sevgisini okuyucuya aktarmıştır. Şair şehri Boztepe’ye yaslandırmıştır. Boztepe’ye yaslanan şehir, gökyüzüne bakınca beyaz bulutları, saçlarına bakınca ağaçların yeşil dallarını ve yüksekere bakınca da beyaz karlı dağları görmektedir. Böylelikle de Ordu huzurun merkezi haline gelerek büyüleyici bir yer olmuştur. Nitekim son mısırda da duygu ve anlam bütünlüğünü devam ettiren şair Ordu’nun güzelliklerle dolu olduğunu söylemiştir.

¹Sıtkı Can, “1904 yılında Ordu’nun Kirazlımanı Mahallesi’nde doğmuştur” (Türk- Yılmaz 2018: 60). Yine burada aldığı eğitimler sonucunda öğretmen olan şair, “Ordu Ortaokulu’nda Türkçe öğretmeni olarak 1936 yılından 1957 yılı arasında kesintisiz 21 yıl görev yaptı. Bir ara Ordu Lisesi edebiyat öğretmenliği ve aynı kurumda müdür vekaleti görevine bulundu” (Seydi 2018: 75).

Ordu sevgisine şiirlerinde konu edinen bir başka şair ise Selim Samim Erdoğan'dır. "Ordu'da Bir Yaz Gecesi"² başlıklı şiir, toplam dokuz beyitten oluşmaktadır. Şiir, aruzun Mefûlü / mefâilü/ mefâilü/ feûlün kalıbıyla kaleme alınmıştır. aa/bb/cc/... kafiye şemasıyla, Divan edebiyatı şekil özellikleriyle kaleme alınsa da olabildiğince sade bir Türkçeye yazılmıştır. Nedim ve Yahya Kemal Beyatlı'nın İstanbul manzaralarını anlattıkları şiirleri andıran bu metinde Ordu'nun güzellikleri söz konusu edilmiştir.

*"Ey Ordu! yanan gönlümü sevginle avuttum,
Cânân gibi ruhumdaki cânânı unuttum.*

Cennet arıyan varsa sınırlar ötesinde

Seyretmelidir Ordu'yu bir yaz gecesinde" (Erdoğan Ekim 1949: 10).

Yeşil Ordu dergisinin ikinci cildinin, onuncu sayısında yer alan "Ordu'da Bir Yaz Gecesi" başlıklı şiirde şairin Ordu'ya seslendiği görülmektedir. Gönlünde biriken sıkıntıları şehre olan sevgisiyle gideren şair, bu noktada Ordu'yu bir sevgili gibi düşünmüş ve onun sevgisiyle avunmuştur. Ardından gelen dizelerde ise bu duyguyu okuyucularıyla da paylaşmıştır. Ordu'yu cennete benzetmiş ve cennet arayanları Ordu'yu bir yaz gecesinde izlemeye davet etmiştir.

Dergide yer alan bir başka şair olan Yusuf Ziya Ortaç'ın "Yeşil Ordu" başlıklı şiiri de şairin şehre olan sevgisinin ve şehir tasvirinin görülebildiği metinlerdendir. Tek sayfada yer alan ve toplamda dört kıtadan oluşan şiirin, ilk kıtasının hemen altında şehrin güzelliklerinden bir görüntü yer almaktadır. Şiir sekizli hece ölçüsü ile yazılmış olup kafiye düzeni aaba/aaba... şeklindedir. Ordu'nun güzelliklerinin yeşilliğiyle ele alındığı bu eserde toplam on iki kez yeşil ifadesi geçmektedir:

*"Ordu'da gördüm yeşili,
En koyusu, en ııılı,
Toprak ermiş muradına:
Her yer yeşille döşeli!*

²Aynı şiir Murat Sükûti Karaca tarafınca yazılan "Şairlerin Dilinde Ordu" isimli kitapta da yer almaktadır. Bk. Murat Sükûti Karaca (Tarihsiz), Şairlerin Dilinde Ordu, (Belirsiz), s. 33-34.

Dağlar birer yeşil miraç;

Yeşil binbir derde ilâç;

Çayır, yeşil bir kadife;

Yeşil bir fıskiye ağaç!” (Ortaç 1 Mart 1948: 3).

Derginin en önemli sanatçılarından olan Yusuf Ziya Ortaç, şair kimliğinin yanı sıra 1950-54 arasında Ordu Milletvekilliği yapmıştır. “*Hecenin Beş Şairi’nden biri olarak yalın ve akıcı şiirleriyle tanın(mıştır)*” (Türk-Yılmaz 2018: 36). Şair Ortaç, Ordu’yu sevmiş ve bunu şiirlerinde göstermiştir. *Yeşil Ordu* dergisinin birinci cildinin, dördüncü sayısında yer alan “Yeşil Ordu” şiiri de bunlardan biridir. Şiirde Ordu’nun ormanları, çayırları, dağları gibi unsurlar vurgulanmıştır. Her tarafın yeşille kaplı olduğunu belirten şair, bu yeşilliklerin gerek insanın ruhuna gerekse bedensel sağlığına iyi geldiğini söylemektedir. Bundan ötürü de bu yeşilliklerin bin bir derde ilaç olarak nitelendirmiştir.

Ordu’ya olan sevgisini ve ilgisini şiirlerinde işleyen şairlerden bir diğeri ise Rifat Gökçen’dir. Şairin Ordu’ya” başlıklı şiir, iki dörtlükten oluşmakta olup on birli hece ölçüsüyle yazılmıştır ve aaba/ aabb kafiye düzenine göre kaleme alınmıştır.

“Severek bağlandım güzel Ordu’ya,

Isındı gönlüm bu havaya suya.

Tasalanma anam, bura da bizim

Kal Gökçen Ordu’da kal doya doya!

Irmakları coşkun akar buranın,

Candan dostu olur dostu soranın.

Aşk, masal buradadır, başlasın rüya,

Ne yelken ne kürek, dal akıntıya! ...” (Gökçen 1 Ocak 1948: 14).

Yeşil Ordu dergisinin birinci cildinin, üçüncü sayısında yer alan bu şiirde şair, şehre olan güzel duygu ve düşüncelerini dile getirmektedir. Ordu’nun havasına, suyuna, insan ilişkilerine hayran kalan şair, şiirde kendi ismini de kullanarak burada kalması gerektiğini söylemiştir.

Ordu'ya olan sevgisini şiirlerine yansıtan bir başka şair ise Yusuf Kenan Çolakoğlu'dur.³ "Vonalı halk şairi Yusuf Kenan'ın Ordu Destanından Parçalar"⁴ başlığıyla yayımlanan şiirinin dergide toplamda üç kıtasına yer verilmiştir. On birli hece ölçüsüyle yazılan şiir aaab/bbbb/cccb kafiye düzenine göre oluşturulmuştur:

*"Ordu oldun şerefini saçarsın
Kumru gibi havalarda uçarsın
Boztepe'ye kanadını açarsın
Pek şirin yersin ey güzel Ordu*

*Sokakları muntazam parke taşından
Bir ay gibi görünür Taşbaşı'ndan
Ayrılmış dünyanın öz kardeşinden
Pek şirin yersin sen güzel Ordu" (Çolakoğlu Mart 1950: 15).*

Yeşil Ordu dergisinin, ikinci cildinin, on ikinci sayısında bulunan şiirde görüldüğü gibi şair şehre olan sevgisini okuyucuyla paylaşmaktadır. Şehrin mimarisi ve çevresel faktörleri de ön planda tutulan şiirde şair Ordulu olmanın şerefli bir durum olduğunu ifade etmektedir.

Ordu ve Yeşil Ordu dergilerinde şairler Ordu'ya olan sevgilerini ön planda tutarak pek çok şiir yazmışlardır. Bunların yanı sıra, şehrin kültürel mirasına katkı sunan şiirler de yazdıkları gözlemlenmektedir. Bu şiirlerde şehrin doğal güzellikleri ve bazı semtleri konu edilmiştir. Cem Havzanlı'nın⁵ "Ordu" başlıklı şiiri de bunlardandır. Beş dörtlükten oluşan

³ "Yusuf Kenan 316 yılında doğmuştur. Ahmet usta isminde bir fırıncının oğludur" (Karaca 1 Mayıs 1948: 14).

⁴ Aynı şiir, Murat Sükûti Karaca'nın "Şairlerin Dilinde Ordu" isimli kitabında "Güzel Ordu" başlığıyla yer almaktadır. a.g.e., s. 34-35.

⁵ Temel Uzlu'nun "Ordu'lu Ozanlar" adlı eserinde, Murat Sükûti Karaca ile ilgili detaylı bilgilere ulaşmak mümkündür. Bu bilgiler arasında "1940 yılında memur olarak geldiği Ordu'da, ödevi dışında daha çok vakit bularak şiir yazmağa ve Tarihi araştırmalar yapmağa devam etmiş, geliştirdiği araştırmaları sırası geldikçe Gürses ve Güzelordu gazetelerinde yayımlamıştır. Aynı zamanda bu gazetelerde birçok şiirleri de çıkmıştır. Yazdığı şiirlerine adından başka 'Cem Havzanlı', 'Karaozan', 'Karaca', 'Ordu'lu Feryadi' gibi değişik isimler kordu" (Uzlu 1972: 103) bilgisi mevcuttur. Bu duruma göre Cem Havzanlı'nın asıl ismi Murat Sükûti Karaca olup, gazeteler dışında Ordu ve Yeşil Ordu dergilerinde de şiirleri bulunmaktadır. Hikmet Pala da Murat Sükûti Karaca ile ilgili yazmış olduğu "Ordu'nun İlk Yasaklı Yazarı Tarihiçi Murat Sükûti Karaca, Bir Kentin Tarihi isimli eserinde aynı durumu bir kez daha işlemiştir. Ayrıca Bk. Hikmet Pala (2013). Ordu'nun İlk Yasaklı Yazarı Tarihiçi Murat Sükûti Karaca, Bir Kentin Tarihi, Altınpost Yayınları: Ordu.

şiiir, şehirden bir görüntünün altına yerleştirilmiştir. Ayrıca on birli hece ölçüsüyle yazılmış ve abab/cccb/dddb/... kafiye düzenine göre oluşturulmuştur:

*“Ses versin rüzgârın yanık sesime,
Ortak olsun **CİVİL** sonsuz ye’sime,
MELET’in rahmedip son nefesime,
İçli mersiyeler söylesin **ORDU!***

...

*Hüsnünden şiirler sezen aşık’ın,
Göz yaşı hâkine sızan aşık’ın,
Sazı kucığına gezen aşık’ın*

BOZTEPE’n ahiyle çınlasın **ORDU!**” (Havzanlı 19 Nisan 1944: 5)

Ordu dergisinin birinci cildinin, üçüncü sayısında yer alan “*Ordu*” başlıklı bu şiir “*Şehrine hitap*” alt başlığıyla yayımlanmıştır. Şairin bu şiirinde *Ordu*’nun doğal güzelliklerinden olan Melet ve Civil ırmağının yanı sıra yine *Ordu*’nun en önemli mekânlarından olan Boztepe’yi işlediği görülmektedir.

Murat Sükûti Karaca’nın “*Ordu’ya Tahassür*” başlıklı şiirinde yine yöre güzellmelerini görmek mümkündür. *Ordu*’nun şehir manzaralı fotoğraflarının altına yerleştirilen şiir, toplamda bir sayfadan ve altı dörtlükten oluşmaktadır. Şiir on birli hece ölçüsüyle ve abab/cccb/dddb... kafiye düzenine göre kaleme alınmıştır:

“İlân-ı aşkedip Karadeniz’e

Boztepe vecdile gelir mi dize?

Mahmur gözlerini gün süze süze,

Guruplar hicranla yanar mı Ordu?

Çambaşı’nda dernek kuruluyor mu?

Çehreni görenler vuruluyor mu?

Koynunda murada eriliyor mu?

Âşıklar koylarda yanar mı Ordu?

Melet köpürmez mi **Civil** taşmaz mı?

Dağlar yıldızlarla kucaklaşmaz mı?

Aşıklar bellerden artık aşmaz mı?

Yürekler sitemle kanar mı Ordu?” (Karaca 19 II. Teşrin 1944:8).

Ordu dergisinin birinci cildinin, beşinci sayısında yer alan bu şiir, “Murad Karaca” imzasıyla yayımlanmıştır fakat şairin asıl ismi Murat Sükûti Karaca’dır.⁶ Bu şiirde de *Ordu*’yu kişileştiren şair, istifham yoluyla şehre sorular sormaktadır. Yine Boztepe, Çambaşı Yaylası, Civil ve Melet ırmakları *Ordu*’nun güzellikleri olarak şâirin şiirinde yer almaktadır. Yine Murat Sükûti Karaca’nın “*Ordu’ya Mektup*” başlıklı şiiri de şehrin güzelliklerinin bir arada yer aldığı metinlerdendir. Şiir toplamda bir sayfadan ve beş dörtlükten oluşmaktadır. Sekizli hece ölçüsüyle yazılmıştır ve abab/aaab/aaab... kafiye düzenine göre kaleme alınmıştır:

*“Uğrasın YoroZ dağına,
Girsin Aşıklar bağına,
Karışıp dost ırmağına,
Sellenip gelsin sellenip...*

*Melet’te mehtapla yunsun,
Varsın Çambaşı’nda konsun,
Burca borca kekik sunsun,
Güllenip gelsin güllenip”* (Karaca, 1 Mart 1948: 11).

Şairin *Ordu*’ya olan sevgisini kentin güzellikleriyle bağdaştırıp işlediği görülmektedir. *Yeşil Ordu* dergisinin birinci cildinin, dördüncü sayısında bulunan şiirde Murat Sükûti Karaca “*Ordu’ya Tahassür*” şiirinde olduğu gibi yine şehre olan sevgisini ve hayranlığını dile getirmiştir. Bu sevgi ve hayranlığı kentin doğal güzellikleriyle harmanlayan şair, YoroZ Tepesi, Melet Irmağı ve Çambaşı Yaylasını eserinde kullanmıştır.

Ordu’nun doğal güzelliklerini şiirlerine konu edinen bir başka şair ise Rifat Gökçen’dir. “*Tuzlu Suların Şiiri*”nde şehrin güzelliklerini görmek mümkündür. Şiir serbest ölçüyle yazılmıştır.

⁶“Aruz ve hece vezniyle yazdığı her konudaki şiirleri zevkle okunan ve okuyucuyu doyuran Murat Sükûti Karaca, 1916 yılında (o zamanlar) Konya iline bağlı Aksaray ilesinde doğmuştur” (Türk, Yılmaz 2018: 62). *Ordu*’da yetişip olgunlaşmış ve şehri her alanda ele alan şiirler yazmıştır.

*“Yosun kokulu rüyalarına dalmış
Mavnalar, gemiler uyurken
Parkın ağaçları.
Koyu karanlığına uzanmış gevdeliklerin*

*Masalını dinleyecekler...
Sahil Palas’ın balkonu
Keyifliydi: bu akşam biraz,
Esrarına dalmış feleğin...*

***Melet** serin,
Kumsal serin
Ayaklarım çıplak.*

Sular: ben geliyorum, ürkmeyin [...]” (Gökçen 1 Mart 1948: 11).

Rifat Gökçen imzalı bu şiir, *Yeşil Ordu* dergisinin birinci cildinin, dördüncü sayısında bulunmaktadır. Şiirde şair, şehre o tarihlerde Ordu’nun meşhur otellerinden olan Sahil Palas’ın balkonundan seslenmektedir. Huzurun mekânı olan balkonda şair, karşıdan denizi izlerken yosun kokularıyla, sahilden esen rüzgârla ve bir köşede Melet Irmağı’nın görünen tarafıyla mest olmuştur. Şiirde geçen; Sahil Palas ve Melet Irmağı yine şehri anlatan ve şehre güzellikler katan yerlerdendir. Şair bu şiirinde şehre karşı düşüncelerini dile getirmektedir.

Yine Rifat Gökçen’e ait “Ordu’yu Ziyaret” başlıklı şiir de şehrin simgesel mekânlarını ve önemli konularını işleme açısından dikkate değerdir. Şiir toplamda bir sayfadan ve altı dörtlükten oluşmaktadır. On birli hece ölçüsüyle yazılmıştır ve abab/cccb/dddb... kafiye düzeniyle kaleme alınmıştır:

*“[...] Gezdirin dostlarım bana Ordu’yu
Nerden çıkıyor **Nazif Bey** suyu?
Bahçelerden kokan taze kokuyu
Gönül tellerime sermeğe geldim.*

Boztepe karşıma boş çıkma, aman

Benim için sakla başında duman

Eteğine dökülen inci sular dan

Beyaz zambakları dermeğe geldim” (Gökçen 1 Mayıs 1948: 11).

“Ordu’yu Ziyaret” adlı bu şiir, *Yeşil Ordu* dergisinin birinci cildinin, beşinci sayısında bulunmaktadır. Şiirde şair, Ordu’nun en güzel manzaraya sahip yerlerinden olan Boztepe’nin yanı sıra, şehrin su sıkıntısı çektiği döneme de atıf yapmıştır. Birinci kıtanın ikinci dizesinde geçen “Nazif Bey Suyu” ifadesindeki Nazif Bey,⁷ Ordu’nun eski valilerindendir. İlk görev yeri Ordu olan genç vali, 1931’de göreve başlamış ve ilk icraatı Ordu’da hali hazırda bulunan su sıkıntısına el atmak olmuştur. Akobuz⁸ suyu olarak da bilinen Nazif Bey suyu, pek çok eserin içinde yer almasının yanı sıra haberlere de konu olmuştur. Bu durum Ordu Kent gazetesinde “Ordu’nun (Nazif Bey) Suyu” başlıklı haberinde şu ifadelerle geçmektedir:

“Su yaşamaktır. O yüzden suya duyulan ihtiyaç bir anlamda yaşamaya duyulan ihtiyaçtır. Özellikle yoğun yaşam alanları olan şehirlerde bir gün dahi su olmamasının sıkıntılarını yaşayanlarımız bilir. Bir zamanlar suya kavuşabilmek için bileziklerini bile bağışlayan Ordulu kadınlar gibi. 1932 yılına kadar Ordu şehrinde su sıkıntısı had safhadaydı. Bırakınız musluklardan su akmasını, şehirde özellikle içilecek su bulmak çok zordu. Halk içme suyu ihtiyacını Keçiköy’de bulunan bir çeşmeden sağlanan su ile gidermeye çalışıyordu. Bu suyun tenekesi ise özellikle yaz aylarında 25 kuruşa kadar satılmaktaydı. Üstelik pek sağlıklı da değildi. Bu yüzden bazı aileler daha uzak yerlerden büyük masraflarla daha iyi su temin etmeye çalışıyordu. Çünkü susuzluktan dolayı bağırsak ve mide hastalıklarından birçok insan hayatını kaybediyordu. Bu yıllara kadar Ordu şehrine su getirmek için birçok girişimde bulunulmuştu. Ancak başarılı olunamamıştı. Mesela, Osmanlı Arşivlerinde bulunan bir

⁷ “Ordu’nun sekizinci valisi olan Nazif Ergin, Ordu şehrinde ad bırakan ender idarecilerden biridir. 1893 yılında Tokat’ta doğdu. 1914 yılında Mülkiyeyi bitirdikten sonra, Kaymakamlık ve Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü yaptı. 18 Ekim 1931 tarihinde Ordu Valiliği vazifesine başladı. 1933 yılı 26 Haziran’ında Antalya Valiliğine tayin edilerek Ordu’dan ayrıldı. Emekli olduktan sonra bazı kuruluşların İdare Meclisleri’nde üyelik ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde Mebusluk yaptı. 1965 yılı Eylül’ünde İstanbul’da vefat etti” (Çebi 2000: 433).

⁸ Ayrıca Bk. Sıtkı Çebi (2000). Ordu Şehri Hakkında Derlemeler ve Hatıralar, Ordu: Orsev Yayınları. s. 426-429. Bk. Sıtkı Çebi (2001). Çeşmelerimiz: Ordu’dan Görüntüler, Ordu: Ordu Çevre Vakfı Kültür Yayınları. s. 82-86.

belgeden 1904 yılında böyle bir girişimde bulunulduğunu öğrenebilmekteyiz. Belgede, şehre yaya dört saat mesafede bulunan sağlıklı bir suyun getirilmesi için tahsisat istenmektedir. Bu girişimlerin gerçekleşmediğini ise 1932 yılına kadar çekilen susuzluktan anlamaktayız. Artık Orduluların dayanacak gücünün kalmadığı bu yıllarda, 20.09.1931 tarihinde Ordu'ya Nazif Ergin adlı genç bir vali atanmış ve Ekim ayında da göreve başlamıştı. Ordu valiliği, Nazif Ergin'in vali olarak ilk görev yeri idi. Nazif Ergin'in ilk işi ise şehre su getirme çalışmalarını başlatmak olmuştu. Getirilmesi düşünülen su, şehre 18 km mesafede Akobuz mevkiinde bulunan ve daha sonra 1 Nisan 1942 tarihli belediye meclisi kararıyla adı Nazif Bey konulacak olan suydur"http://www.ordukentgazetesi.com/news_detail.php?id=18325&uniq_id=1634995219).

Bu şiirde Ordu'nun doğal güzelliklerinin yanı sıra sosyal tarihini de işlendiği görülmektedir. Şair Nazif Bey suyuna gönderme yaparak Ordu'nun güzelliklerinin içine burayı da koymuştur. Böylelikle de şehri farklı bir yönüyle tanıtmıştır. Dergide yer alan Selim Samim Erdoğan'ın "Perşembe Güzeline" başlıklı şiiri yine Ordu'nun Perşembe ilçesini konu edinmiştir. Şiir toplamda bir sayfadan ve beş dörtlükten oluşmaktadır. Sekizli hece ölçüsüyle yazılmıştır ve aaab/cccb/dddb... kafiye düzenine göre kaleme alınmıştır:

"Perşembe'de bir kız gördüm

Yavaşlan yanına vardım

Birinin evini sordum.

Düştü önüme önüme...

...

Gözü mâvi, yüzü penbe

Beli nâzik, teni körpe

Başına döndü Perşembe

Kıydı canıma, canıma...

Eynine dal-basma geymiş

Saçını omzuna yaymış,

Gökten yere yıldız kaymış

Düşmüş yanıma, yanıma... [...]” (Erdoğan Şubat 1950: 10).

Salim Samim Erdoğan tarafından yazılan bu şiir, *Yeşil Ordu* dergisinin ikinci cildinin, on birinci sayısında yer almaktadır. Şair şiirinde Perşembeli olan sevgiliye olan aşkını dile getirmiştir. Bunu yaparken yörenin ağız özelliklerini de kullanmıştır. Örneğin dizelerde geçen “yavaşlan”, “vardım”, “penbe”, “eynine”, “dal-basma” ve “geymiş” kelimeleri bölge halkının ağız özelliklerini göstermektedir. Şair şiirinde bu detayları kullanarak hem Perşembe yöresini okuyucuya tanıtmış hem de şehrin kültürel özelliklerini ortaya koymuştur.

Perşembe ilçesini şiirlerine yansıtan derginin bir başka şairi de Yusuf Kenan Çolakoğlu’dur. “Vona Yangısı” isimli şiirinde bu yansımaları görmek mümkündür. Şiir “Ordu’lu Halkşairlerinden Deyişler” başlığının altında yer almıştır ve toplamda bir sayfadır. Ayrıca beş dörtlükten ve on birli hece ölçüsünden oluşan şiir, aaaa/bbba/ccca... kafiye düzenine göre kaleme alınmıştır:

“[...] Saf suları durmaz, her zaman çağlar,

***Vona**’nın şevkinden yanıyor dağlar,*

Bir tavus olmuş, o güzel bağlar

Kızılca elması pek meşhur olmuş.

...

Denizin mavi, o güzel rengi,

*Yoktur **Vona**’mızın bu yerde dengi,*

Yaz gecesinde hoştur ahengi,

Limanı içinde münevver olmuş

*Bu Yusuf Kenan-ın **Vona**’dır yurdu*

Çıkıp tepelerin üzerinde durdu,

Uçan kuşlardan haberler sordu,

*Dediler **Vona**’mız bir gülşen olmuş” (Çolakoğlu Şubat 1950: 19).*

Yeşil Ordu dergisinin ikinci cildinin, on birinci sayısında yer alan “Vona Yangısı”nda Yusuf Kenan Çolakoğlu, Perşembe ilçesini konu edinmiştir. Bunu yaparken de Perşembe’nin eski ismi olan Vona’yı kullanmıştır. Şiirin ilk dizesinden son dizesine değin ilçenin özelliklerinden bahseden şair, sularının berrak oluşu, elmasıyla meşhur oluşu, yaz gecelerindeki havasının eşsiz oluşundan söz etmektedir. Şair, bu şiirinde

Perşembe'nin, muhtemelen Cumhuriyet'in aydınlanmasıyla, "münevver ol"duğunu söylemektedir. Şair, şiirin son dörtlüğünde kendinin de Vonalı bir şair olduğunu söyler.

Dergide yer alan şiirlerde Perşembe'nin yanı sıra şehrin Güngörmez, Keçiköyü gibi yerlerinin de konu edildiği gözlemlenmiştir. Bunlardan biri N. Ökmen'in "Eskisi Gibi" başlıklı şiiridir. Serbest ölçü ile yazılan şiirde kâfiye ve redif kaygısı güdülmemiştir:

*"[...] Hâtıralar yosun tutmuş **Güngörmez**'de;*

Sularında hep eski hayaller...

*Bahtiyarlık gezinir yollarında **Keçiköy**'ün*

Bir saadet gibi eser yosun kokulu rüzgâr.

Fındık bahçelerinde

Eskisi gibi..." (Ökmen 19 Mayıs 1944: 14).

Yeşil Ordu dergisinin birinci cildinin, dördüncü sayısında bulunan "Eskisi Gibi", adından da anlaşılacağı üzere eskiye, eski anılara duyulan özlemin şiiridir. Şair burada Ordu'nun yerleşim yerlerinden olan Güngörmez⁹ ve Keçiköy'e¹⁰ atıflarda bulunmuştur. Tıpkı yıllar sonra bu yerlere gelen biri gibi bakmaktadır artık oralara. Yabancı kalmış gibidir. Bu durumu da 'hatıralar yosun tutmuş' dizesiyle açıklamaktadır. Fındık bahçelerine rüzgârın bile eserken huzuru getirdiği görülmektedir. Keçiköy'ün yollarında da mutluluk, neşe olduğunu dile getiren şair, bütün bunlara özlem duymaktadır denilebilir.

Murat Sükûti Karaca'nın da "Ordu'ya Tahassür" şiirinde yine Keçiköyü'nü görmek mümkündür:

"Baharda çeşmeler kevserleşti mi?

Bağların güllerle dilberleşti mi?

*Yine **Keçiköyü** mahşerleşti mi?*

Gönüller sevgini arar mı Ordu?" (Karaca 19 II. Teşrin 1944).

"Ordu'ya Tahassür" şiiri, *Ordu* dergisinin birinci cildinin, beşinci sayısında yer almaktadır. Şiirin üçüncü dizesinde geçen "Keçiköyü" ibaresi, yine bu yer hakkında

⁹ "Güngörmez, adına uygun; ufak fakat sabah güneşinin dışında gün ışığına hasret, bir koy'un adıdır. Sahil yolu yapılmadan önceki yıllarda, burası gerek denizin temizliğiyle gerekse dalmak için elverişli kayalarla çevrili oluşu bakımından, gençler arasında bir yarış yeri gibiydi" (Çebi 2000: 44).

¹⁰ "Ordu'nun yeşili en bol, en zengin semti Keçiköyü'dür. Denizin maviliği ile yeşil ağaçların dantel dantel kaynaştığı, çakıl dipli koylar buradadır. Keçiköyü'nde ta.. kıydan başlayarak Boztepe'nin yayvan tepesine kadar yeşilin her tonunu görmek mümkündür. Buna görmek değil de yeşili yudum yudum tatmak ve adeta yeşil içinde boğulmak denir" (Çebi 2000: 31-32).

ipuçları vermektedir. Dizeye bakıldığında buranın sık sık âşıklara zindan olan bir yer olarak işlendiği görülmektedir.

Dergilerde yer alan şiirlerde Ordu'nun ana simgesi olan fındığın da işlendiği görülmektedir. Fındık, yörenin en önemli geçim kaynaklarından olması nedeniyle yöre halk kültüründe de azımsanamayacak bir değere sahiptir. Bu anlamda Halit Benli “Fındığa Mânî'ler” başlığıyla fındıkla ilgili mânileri ortaya koymuştur. *Yeşil Ordu* dergisinin birinci cildinin, yedinci sayısında yer alan mânilerde fındık değişik özellikleriyle ifade edilmiştir. Toplamda sekiz mâniden oluşan sayfanın ortasında fındığın çotanak halinin fotoğrafı yer almaktadır:¹¹

*“Gel sen ol benim payım,
Sultan diye tapayım
Fındık yapraklarından
Başına taç yapayım.*

*Hasretinle yanarım
Durmaz seni anarım,
Bana misafir gelsen
Fındıkiçi sunarım.*

*Fındığı pek severler
Kırıp içini yerler
Yar üstüne yar sevme
Sana **fındıkçı** derler*

*Bahçeye sardım çeper
Mehtap bahçeyi öper
Gel kolkola gezelim,*

¹¹ Aynı mâniler komşu şehir Giresun'da da tespit edilmiştir. Bk. Kemal Peker (1955). *Fındıkname*, İstanbul: Maarif Kitaphanesi Matbaası, s. 44. Aynı mâniler Erden Menteşoğlu'nun *Giresun Halk Bilimi* (yayımlanmamış) isimli kitabında da yer almaktadır. Giresun'un halkevi dergisine yansıyan maniler için de bk. Mehmet Özdemir (Bahar 2014), “Aksu Dergisinden Hareketle Giresun Mânileri Üzerine Bir İnceleme” KSBD, Karadeniz Özel Sayısı, Y. 5, s. 57-74.

Fındık dalları siper [...]” (Benli 1 Eylül 1948: 11).

Bilindiği üzere fındık Türkiye ekonomisine katkıda bulunan en önemli tarımsal ürünlerinden biridir.¹² Özellikle Ordu ve Giresun şehirlerinde üretilen fındık, bu illerin meşhur ürünü konumundadır. Bunun için de yörenin sembolü haline gelerek üzerine şiir, hikâye, makale gibi pek çok türde eserler yazılmıştır. Yukarıdaki şiir de bunlardan biridir. Şair şiirin ilk kıtasında sevdiğinin başına fındık yapraklarından taç yapmak¹³ istediğini belirtmiştir. Bu süsün, değişik kültürlerde papatya, defne yaprağı vb. gibi bitkilerle yapılırken burada fındık yapraklarıyla yapılmak istenmesi dikkat çekicidir. Hemen ardından gelen kıtada ise gelen misafirlere ‘fındıkiçi’ ikram edildiğinden bahsedilmiştir. Burada ikram edilen ürünün, kabuklu fındıktan ziyade iç fındık olması, misafire olan ilginin gösterilmesi açısından oldukça önemlidir. Şiirin sonraki kıtalarında geçen “fındıkçı” ifadesinde, yöre insanına dair ipuçlarını da görmek mümkündür. Ordu’da şahsına ait fındık bahçeleri çok olan ve fındık yetiştiriciliğinde önde gelen isimlere “fındıkçı” tabiri kullanılır.

Dergide fındık kavramını kullanan bir diğer şair ise Behçet Kemâl Çağlar’dır. “Bir Karadeniz Sabahında” başlıklı şiir toplamda bir sayfadan ve dört dördlükten oluşmaktadır. Şiir on dördlü hece ölçüsüyle yazılmış ve abab/cdcd/efef/gggg... kafiyeye düzenine göre kaleme alınmıştır:

“Enginde safra gibi dökülebilse tasam

Rüzgârda gömleklerim yelken olsa bu sabah.

Ruhumu testi gibi çalkalasam, boşaltsam,

Bir fındık kabuğunu doldurmaz dertlerden ah.. [...]” (Çağlar 1 Kasım 1947: 3).

¹² “Fındık, Ordu topraklarında da yetiştirilmeğe başlandıktan hemen sonra, bir dış pazar ürünü haline gelmiştir. Günümüzde, bu önemli özelliğin yanında, bir ‘Sanayi Ürünü’ olmuş, bu suretle iç tüketimi de arttırmış bulunmaktadır” (Çebi 1996: 52).

¹³ Gündelik hayatta taç, yüceliğin, değer, baş üstünde tutulacak olana verilen önemin bir sembolüdür. Bu kimi zaman papatya gibi bitkilerden kimi zaman da altın, gümüş gibi madenlerden yapılmaktadır. Şiirde geçen “fındık yapraklarından başına taç yapayım” dizesi ise yine bu önemin bir işaretidir. Öyle ki bu konu “fındık başımızın tacı” sloganıyla fındığın en önemli iki şehri Giresun- Ordu arasında tartışmalara neden olmuştur. Sonucunda Giresun Atatürk Meydanı’nda yer alan “Fındık Başımızın Tacı” heykelinin dikilmesine sebebiyet veren tartışma siyasi boyuta da taşımış mecliste gündeme gelmiştir. Bunun yanı sıra bu durum pek çok habere de yansımıştır. Bk. <https://www.haberturk.com/giresun-haberleri/74165410-giresundan-orduya-findigi-duvara-degil-basimiza-tac-yaptik-cevabi>, <https://www.haber61.net/giresun/giresun-ordu-arasinda-findik-tartismasi-h366733.html>.

Behçet Kemal Çağlar,¹⁴ *Yeşil Ordu* dergisinin birinci cildinin, ikinci sayısında bulunan şiirinde, Ordu'ya seslenir. Şiirde bunalmış, yorgun düşmüş bir kişi portresi çizen şair, bir Karadeniz sabahında bu dertlerden arınmak ister. Yine şiirde geçen “*Bir fındık kabuğunu doldurmaz dertlerden ah..*” ifadesinde de şair dertlerinin büyüklüğünü fındık metaforunu kullanarak aktarmaktadır.

Dergilerdeki şiirlere bakıldığında sıklıkla karşılaşılan bir başka unsur ise aşk kahramanlarıdır. Leyla-Mecnun, Kerem-Aslı gibi önemli âşıklar toplum nazarında çoğu zaman efsaneleştirilmiştir. Bunun yanı sıra sanatçılar da bu konuyu edebi türler aracılığı ile ele almışlardır. Dergilere bakıldığında ise Cem Havzanlı'nın “Ordu” başlıklı şiirinde bu unsurları görmek mümkündür:

“Füsunkâr çehrenin hüsnü sevdası

Beni de gönülden bağlasın ORDU!

*Gel ey bu yerlerin nazlı **Leylâsı!***

***Mecnunun** dizinde ağlasın ORDU! [...]*” (Havzanlı 19 Nisan 1944: 5)

Leyla ve asıl ismi Kays olan Mecnun, birbirini çok seven ama bir türlü kavuşamayan aşk hikâyesi kahramanlarındandır. Bu âşıkların hikâyesi, efsaneleşmiş bir klasik edebiyat motifi haline gelmiştir. *Ordu* dergisinin birinci cildinin, üçüncü sayısında yer alan bu şiirde de şair, Leyla-Mecnun motifini Ordu ile birleştirmiştir demek mümkündür. Aynı unsuru şair yine “Keçiköyü'nde” ismini verdiği şiirinde de kullanmıştır. Şiir şehrin denize kıyısı olan bir tarafının üstten çekilmiş bir fotoğrafının altına yerleştirilmiş olup “Niyazi Doğu'ya” alt başlığını taşımaktadır. Toplamda bir sayfadan ve altı kıtadan oluşan şiir, on birli hece ölçüsüyle yazılmış olup abab/aaab/aaab... kafiye düzenine uygun olarak kaleme alınmıştır:

“[...] Boztepe hüsnünün derdiyle yanmış,

*Onu Karadeniz tek **Leylâ** sanmış,*

Dertli mâşûkalar burda yıkanmış,

Her koy bir sır taşır Keçiköyü'nde... [...]” (Havzanlı 19 Mayıs 1944: 9).

¹⁴ Erzincan'da dünyaya gelmiştir. Babası Şaban Hamdi Bey'dir. Çağlar, babasının çok kere değişen görev yeri dolayısıyla yurdun pek çok şehrinde eğitim görmüştür. 1939'da Zonguldak'tan maden mühendisi olarak mezun olan şair, Ankara'da göreve başlamıştır. Bu süreçte Türk ocağı ve Halkevleri ile ilgilenen şair, Atatürk'ün dikkatini çekmiştir. Yine Atatürk'ün isteği üzerine Londra'ya gitmiş ve millî edebiyat-millî şiir konularında eğitim almıştır. Daha sonra halkevlerinde müfettiş olarak çalışmış ve 1943 yılında Erzincan milletvekili seçilmiştir. Kısa süre sonra görevinden ayrılmış olup 24 Ekim 1969 olan vefat tarihine değin öğretmenlik ve yazarlık yapmıştır (Karakaş, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/behcet-kemal-caglar>).

Ordu dergisinin birinci cildinin dördüncü sayısından bulunan bu şiire bakıldığında sevgilinin Leylâ olarak nitelendirildiği görülmektedir. Şair Keçiköyü’nde yaşayan Leyla’nın güzelliğiyle Boztepe’yi yaktığını ve Karadeniz’in de ondan başka kimseyi sevgili olarak görmediğini belirtmektedir. Yine Cem Havzanlı’nın “Sadri Us’a” hitaben yazdığı “Boztepe” şiirinde de aşk kahramanlarını görmek mümkündür. Şiir, Ordu’ya ait bir manzara fotoğrafının altına yerleştirilmiş olup toplamda bir sayfadan ve beş dörtlükten oluşmaktadır. On birli hece ölçüsüyle yazılmasının yanı sıra abab/ccdb/eeee/fffe... kafiye düzenine uygun olarak kaleme alınmıştır:

*“[...] Bilmem ne söylersin Karadenize,
Hürmetle gelmişsin uğrunda dize,
Yoksa vurgun musun bu mavi kıza?
O kız ki **Aslı**’nın eşine benzer!..*

*Çevrende dilrûba bir güzellik var,
Leylâ haymesini burda mı kurar?
Derinden köpürüp coşan pınarlar,
Mecnun’un gözünün yaşına benzer!.. [...]” (Havzanlı 19 Şubat 1945: 12).*

Ordu dergisinin birinci cildinin altıncı sayısında bulunan şiirde; Aslı, Leylâ ve Mecnun gibi aşk kahramanlarının şiir içeriğine dâhil edildiği görülmektedir. Burada şair sevgiliyi Aslı’ya benzetmektedir. Ancak şiirin üçüncü dizesinde geçen ‘bir mavi kıza’ ifadesi, şairin sevgilisinin Karadeniz olduğunu göstermektedir.

Yine dergideki şiirlerinde aşk kahramanlarına yer veren bir başka şair ise Murad Sükûti Karaca’dır. “Havzanlı’dan” başlığını taşıyan şiir, bir sayfadan ve on dörtlükten oluşmaktadır. On birli hece ölçüsüyle yazılmış olup abab/cccb/dddb... kafiye düzenine uygun olarak kaleme alınmıştır:

*“[...] Âşıklar diyarı illerde gezdim,
Yunus’un tozduğu yollarda gezdim,
Kerem’in yandıği bellerde gezdim,
Kalmamış o ahla zar Taflandağlı [...]” (Karaca, 19 II. Teşrin 1944: 8).*

“Havzanlı’dan” şiiri, *Ordu* dergisinin birinci cildinin, altıncı sayısında yayımlanmıştır. Murad Sükûti Karaca imzasını taşımasının yanı sıra “Taflandağlı’ya”

hitabıyla yazılmıştır. Şiirde yine aşk kahramanlarından olan Aslı ve Kerem unsurunu görmek mümkündür. Bunun yanı sıra şiirin ikinci dizesinde geçen ‘Yunus’ motifi de âşık edebiyatının şahsiyetlerindedir. Aslı ile Kerem’de olduğu gibi Yunus Emre de pek çok kişi tarafınca bilinmektedir.

Ordu ve *Yeşil Ordu* dergilerinde geçen bir başka unsur ise halk şairleridir. Dergideki şiirler incelendiğinde yurdun farklı şehirlerden halk şairlerinin şiirlerde yer alması göze çarpmaktadır. Bu şairler arasında özellikle Ordulu olanlar daha fazladır. Murad Sükûti Karaca’nın “Ordu’ya Veda” başlıklı şiirinde bu unsurlar dikkat çekmektedir. Şiir toplamda bir sayfadan ve yedi dörtlükten oluşmaktadır. Bunun yanı sıra on birli hece ölçüsüyle yazılan şiir, abab/cccb... kafiye düzenine uygun olarak kaleme alınmıştır.

“[...] Ufkunda **Çeşmî**’nin yankısı çınlar,
Sende **Karari**’den ölmez bir iz var,
Seyranî’nin ruhu suyunda çağlar,
Hakka ısmarladık sevgili Ordu...

*Füsunlu koylardan Tıflı ses verir,
Fitnat dalgalarla selâm gönderir,
Sevgin dolan kalpte gam, kasvet erir,
Hakka ısmarladık sevgili Ordu... [...]”* (Karaca 19 Şubat 1944: 13).

Ordu dergisinin birinci cildinin, birinci sayısında yer alan “Ordu’ya Veda” başlıklı şiirde şairin, halk şairlerinden birkaçını kullandığı görülmektedir. Şiirde yer alan Çeşmî Erzurumlu, Kararî Trabzonlu, Seyranî Ispartalı ve Tıflı¹⁵ Ordulu bir halk şairidir. Bunun yanı sıra yine şiirin ikinci kıtasının ikinci dizesinde geçen Fitnat’ın¹⁶ ise Ordulu bir şair olduğu bilinmektedir. Şiirde şair, yurdun birkaç yerinden ve Ordu’dan çeşitli şairleri ararak şehre olan duygularını kuvvetli bir anlatımla desteklemiştir. Şiirlerinde halk şairlerini işleyen bir başka şair ise Cem Havzanlı’dır.

¹⁵ “Tıflı, 1265 senesi recep ayının yirminci günü pederinin naip bulunduğu (Mudurnu) kasabasında doğmuştur. Asıl ismi Hasan Tahsin Tıflı, babasının adı Hasan Sıtkı olup Hasan Paşa oğlu diye anılır” (Can, Tarihsiz: 6). Ayrıca “Tıflı, Ordu’nun yetiştirdiği büyüklerdendir. Renkli gazel ve şarkıları; zarif nükte ve hicviyeleriyle edebiyat tarihimizde yer alan bu değerli şairimiz yalnız sevgi ve iç yanıklığından bahsetmemiş, yaşadığı devrin önemli olaylarını da şiirleştirmiştir” (Can 1 Temmuz 1948: 8).

¹⁶ “Fitnat, Ordu’nun Aybastı nahiyesinden ve Canikli Haznedar zade Süleyman Paşa’nın sülâlesindedir. Uzun zaman Trabzon valiliğinde bulunmuş olan Haznedarzade Abdullah Paşa’nın Kızı olup (23 Şevval 1258) de Trabzon’da doğdu” (Can 1939: 8-9).

“[...] İştittim senin de bir **Tıflı**’n varmış,
Kuytu yerlerinde **Fıtnat** ağlarmış,
Âşıkların sana hep dert yanarmış,
Yeşil göğsün sabır taşına benzer!... [...]” (Havzanlı 19 Şubat 1945: 12).

Cem Havzanlı’nın Sadri Us’a hitaben yazmış olduğu “Boztepe” şiiri, *Ordu* dergisinin birinci cildinin altıncı sayfasında yer almaktadır. Şiirde şair, Ordu’nun gözde mekânlarından biri olan Boztepe’ye seslenmektedir. Şiirde Ordulu şairlerden Tıflı ve Fıtnat isimli sanatçılar dikkat çekmektedir. Tıflı, Murad Sükûti Karaca’nın “Şair Arkadaşlarının Dilinde: Ordu’lu Tıflı” başlıklı araştırma yazısında şu ifadelerle tanıtılmaktadır:

“[...] muhitinde: Nüktedan, açık düşünceli ve hazırcevap bir sima olarak tanınmıştır. Zamana ve zemine uygun bir şekilde söylediği tekerlemelerle fıkraları, bugün gün görmüş Orduluların hafızalarını tatlı birer hatıra halinde süslemektedir. Ordu çevresinde engin bir şöhrete sahip olan şair, komşu illerimizde, bilhassa Trabzon’da çağdaşı bulunan şairler arasında da büyük bir ün yaratmıştır. Külliyyatı arasında gördüğümüz yazılar, şair arkadaşlarının Tıflı’ya karşı besledikleri sevgi ve muhabbetlerin en canlı birer örnekleridir [...]” (Karaca 1 Haziran 1949: 6).

Cem Havzanlı, bu şiirde Boztepe’nin bütün güzelliklerini gelenekle birleştirerek söz konusu etmiştir. Öyle ki daha ilk dörtlükte Boztepe’yi “Türk’ün eğilmeyen başı”na benzeten şair, burayı kutsallaştırmaktadır. Bununla birlikte şair Leyla ve Aslı’nın uğrak yerleri olarak ifade ettiği burasının aşk öykülerindeki yerine işaret etmektedir. Şair son olarak Tıflı ve Fıtnat’ın da buraları mesken tuttuğunu söyleyerek Boztepe’nin bu zamanın da gözde mekânı olduğunu ifade etmektedir.

Sonuç

Halkevleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni muasır medeniyetler seviyesine yükseltme amacıyla kurulmuştur. Bu kurum Mustafa Kemal Atatürk'ün "Halkçılık" ilkesi ışığında gelişmiş ve işlevlerini bu doğrultuda yerine getirmiştir. Devlet ve halk arasında köprü görevi üstlenen halkevleri, Türk milletinin gerek ekonomide gerek eğitimde ve gerekse sanatta olmak üzere daha birçok alanda ileriye taşımayı hedeflemiştir. İlk olarak birkaç ilde açılan halkevleri, sonralarda sayısını arttırmış olup ülke geneline yayılmıştır. Halkevlerinden biri de Ordu'da açılmıştır. Ordu halkevi basım yayın faaliyetlerine geç başlamıştır. Bir süre sonra ilk olarak *Ordu* adını verdikleri bir dergi çıkaran halkevi aydınları, bu dergiyi toplamda sekiz sayı yayımlamışlardır. İlk dönemini bu şekilde tamamlayan dergi, ikinci döneminde adını *Yeşil Ordu* olarak yenilemiştir. Yalnız adı değil derginin içeriğinde de değişiklikler olmuştur.

Dergilere bakıldığında eğitimden siyasete, ekonomiden sağlığa değin pek çok alanda ve pek çok türde eserler verildiği görülmektedir. *Ordu* dergisinde ele alınan konular biraz daha yurt genelini kapsarken, *Yeşil Ordu* dergisinin içeriği daha çok şehir özelinde tutulmuştur. Özellikle şiir türünde yazılan eserlere bakıldığında sanatçıların Ordu'nun; kültürü, coğrafyası, eğitimi ve daha pek çok unsuru hakkında bilgiler verdiği görülmüştür. Bunun yanı sıra şairler şehre olan sevgilerini şiirlerinde belirtmiş olup yörenin halk şairlerine dair de değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bütün bunlar bir araya geldiğinde halkevlerinin şehir ve şehrin insanı üzerindeki etkileri açıkça görülmektedir. Gerek yörenin farklı kişiler ve iller açısından tanınmasına olanak sağlaması, gerek insanların sosyalleşerek kişisel gelişimlerine katkı sağlaması açısından oldukça önemlidir. Buna ek olarak yöre insanının ilgili eserlerde kendini okuyup tanınması ve böylelikle de gelişerek değişmesi başta şehir ve sonrasında ülke genelinde halkevlerinin önemini bir kez daha ortaya çıkarmıştır.

Ordu halkevi dergilerindeki Ordu ile ilgili şiirler halk edebiyatı, Divan edebiyatı ve serbest şiirin özelliklerini göstermektedir. Bu şiirlerin ortak özelliği, Ordu ve yöresinin coğrafi, kültürel özelliklerini arz etmesidir. Bu şiirlerle gerek Ordu, dergilerin diğer şehirlere ulaştırılması sayesinde, gerekse ülkenin diğer şehirleri şehrin güzelliklerinden haberdar edilmiştir.

Ordu ve *Yeşil Ordu* dergilerinde yer alan Ordu iliyle ilgili şiirlere bakıldığında herhangi bir tarz ya da anlayışa bağlı kalındığını söylemek zordur. Bu şiirler Halk

edebiyatı özellikleri gösterdiği gibi Divan edebiyatı ya da çağdaş Şiir özellikleri de göstermektedir. Ancak genel anlamda Şiirlerin zamanın üslup, yapı ve Şekil özelliklerini arz ettiği söylenebilir. Bu da olabildiğince sade dil, halkın zevk ve estetiğine uyma çabası ile özetlenebilir.

Kaynakça

- Benli, Halit (1 Eylül 1948). “Fındığa Maniler”, *Yeşil Ordu*, S. 7, s. 11.
- Can, Sıtkı (1939), *Ordu’lu Şair Fıtnat Hayatı ve Şiirleri*. Ordu: Gürses Basımevi (Ordu Kent Arşivi).
- Can, Sıtkı (19 Şubat 1944). “Ordumuz”, *Ordu*, S. 1, s. 14.
- Can, Sıtkı. “Tifli’nin Yayınlanmamış Şiirlerinden: Yunan Destanı”, *Yeşil Ordu*, S. 6, (1 Temmuz 1948), s. 8/16.
- Çağlar, Behçet Kemâl (1 Kasım 1947). “Bir Karadeniz Sabahında”, *Yeşil Ordu*, S. 2, s. 3.
- Çebi, Sıtkı (1996). *Bütün Yönleriyle Baştaçı Ürünümüz Fındık*, (Basılmamış), Ordu Kent Arşivi.
- Çebi, Sıtkı (2000), *Ordu Şehri Hakkında Derlemeler ve Hatıralar*, (1. Baskı). Ordu: Orsev Yayınları.
- Çebi, Sıtkı (2001) *Çeşmelerimiz: Ordu’dan Görüntüler*, Ordu: Ordu Çevre Vakfı Kültür Yayınları.
- Çeçen, Anıl (1990). *Halkevleri*. Ankara: Gündoğan Yay.
- Çolakoğlu, Yusuf Kenan (Mart 1950). “Ordu Destanından Parçalar”, *Yeşil Ordu*, S. 12, s. 15.
- Çolakoğlu, Yusuf Kenan (Şubat 1950). “Vona Yangısı”, *Yeşil Ordu*, S. 11, s. 19.
- Erdoğan, Salim Samim, (Ekim 1949). “Ordu’da Bir Yaz Gecesi”, *Yeşil Ordu*, S. 10, s. 10.
- Erdoğan, Salim Samim (Şubat 1950). “Perşembe Güzeline”, *Yeşil Ordu*, S. 11, s. 10.
- Gökçen, Rifat, (1 Mart 1948). “Tuzlu Suların Şiiri”, *Yeşil Ordu*, S. 4, s. 11.
- Gökçen, Rifat (1 Ocak 1948). “Ordu’ya”, *Yeşil Ordu*, S. 3, s. 14.
- Gökçen, Rifat (1 Mayıs 1948). “Ordu’yu Ziyaret”, *Yeşil Ordu*, S. 5, s. 11.
- Haspolat, Evren, (2011). “Meşrutiyet’in Üç Halkçılığı ve Kemalist Halkçılığa Etkileri”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 47 (Bahar 2011), s. 557 – 584.
- Havzanlı, Cem (19 Şubat 1945). “Boztepe”, *Ordu*, S. 6, s. 12.

Havzanlı, Cem (19 Mayıs 1944). “Keçiköyü’nde”, *Ordu*, S. 4, s. 9.

Havzanlı, Cem (19 Nisan 1944). “Ordu”, *Ordu*, S. 3, s. 5.

http://www.ordukentgazetesi.com/news_detail.php?id=18325&uniq_id=1635347008

[Erişim Tarihi: 19.10.2021].

<https://www.haber61.net/giresun/giresun-ordu-arasinda-findik-tartismasi-h366733.html>

[Erişim Tarihi: 27.10.2021].

<https://www.haberturk.com/giresun-haberleri/74165410-giresundan-orduya-findigi-duvara-degil-basimiza-tac-yaptik-cevabi> [Erişim Tarihi: 27.20.2021].

Karaca, Murad Sükûti (1 Mayıs 1948). “Halkşâiri Vonalı Yusuf Kenan”, *Yeşil Ordu*, S. 5, s. 14.

Karaca, Murad Sükûti (19 II. Teşrin 1944). “Havzanlı’dan”, *Ordu*, S. 6, s. 8.

Karaca, Murad Sükûti (19 II. Teşrin 1944). “Ordu’ya Tahassür”, *Ordu*, S. 5, s. 8.

Karaca, Murad Sükûti (19 Şubat 1944). “Ordu’ya Veda”, *Ordu*, S. 1, s. 13.

Karaca, Murad Sükûti (1 Haziran 1949). “Şair Arkadaşlarının Dilinde Ordu’lu Tıflı”, *Yeşil Ordu*, S. 8, s. 6.

Karaca, Murad Sükûti (1 Mart 1948). “Ordu’ya Mektup”, *Yeşil Ordu*, S. 4, s. 11.

Karakaş, Elmas. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/behcet-kemal-caglar> [Erişim Tarihi: 29.10.2021].

Karlıbel, Muhsin (1 Mart 1948). “Halkevlerinin Yıldönümü”, *Yeşil Ordu*, S. 4, s. 1.

Murat Sükûti Karaca (Tarihsiz), *Şairlerin Dilinde Ordu*.

Odabaşı, İ. Arda, (2015). *II. Meşrutiyet Basınında Halkçılık Köycülük Sosyalizm*. İstanbul: Dergâh Yay.

Ortaç, Yusuf Ziya (1 Mart 1948). “Yeşil Ordu”, *Yeşil Ordu*, S. 4, s. 3.

Ökmen, N (19 Mayıs 1944). “Eskisi Gibi”, *Ordu*, S. 4, s. 14.

Özdemir, Mehmet (Bahar 2014). “Aksu Dergisinden Hareketle Giresun Mânileri Üzerine Bir İnceleme” *KSBD*, Karadeniz Özel Sayısı, Y. 5, s. 57-74.

Özkaya, Hilal (2018). *Giresun Halkevi ve Bilgi Irmağı Aksu Dergisi*, (Ed. Hatem Türk), (1. Baskı), İstanbul: Arı Sanat Yayınları.

- Pala, Hikmet (2006). Cumhuriyet Modernleşmesi Projesinin Bir Aracı Olarak Ordu Halkevi ve Çalışmaları, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Pala, Hikmet (2013). *Ordu'nun İlk Yasaklı Yazarı Tarihçi Murat Sükûti Karaca, Bir Kentin Tarihi*, Ordu: Altınpost Yayınları.
- Peker, Kemal (1955). *Fındıknâme*. İstanbul: Maarif Kitaphanesi Matbaası.
- Seydi, Mehmet (2018). *Ordu İlinin Meşhur Simaları*. İstanbul: Matsis Matbaa.
- Sıtkı, Can (Tarihsiz). *Ordu'lu Şair Tıflı'nın Hayatı ve Eserleri*. Ordu: Köy Basımevi.
- Toğçuoğlu Hatice (2004). 1932-1951 Yılları Arasında Ordu Halkevinde Yapılan Halkbilim Çalışmaları, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, KTÜ, Trabzon.
- Türk, Hatem; Yılmaz, Onur (2018). *Cumhuriyet'in Aydınlik Yüzleri Ordu ve Yeşil Ordu Dergileri*, (1. Baskı), İstanbul: Arı Sanat Yayınevi.
- Uzlu, Temel (1972). *Ordu'lu Ozanlar, Ordulu Ozanlar*, Ordu: İl Basımevi.

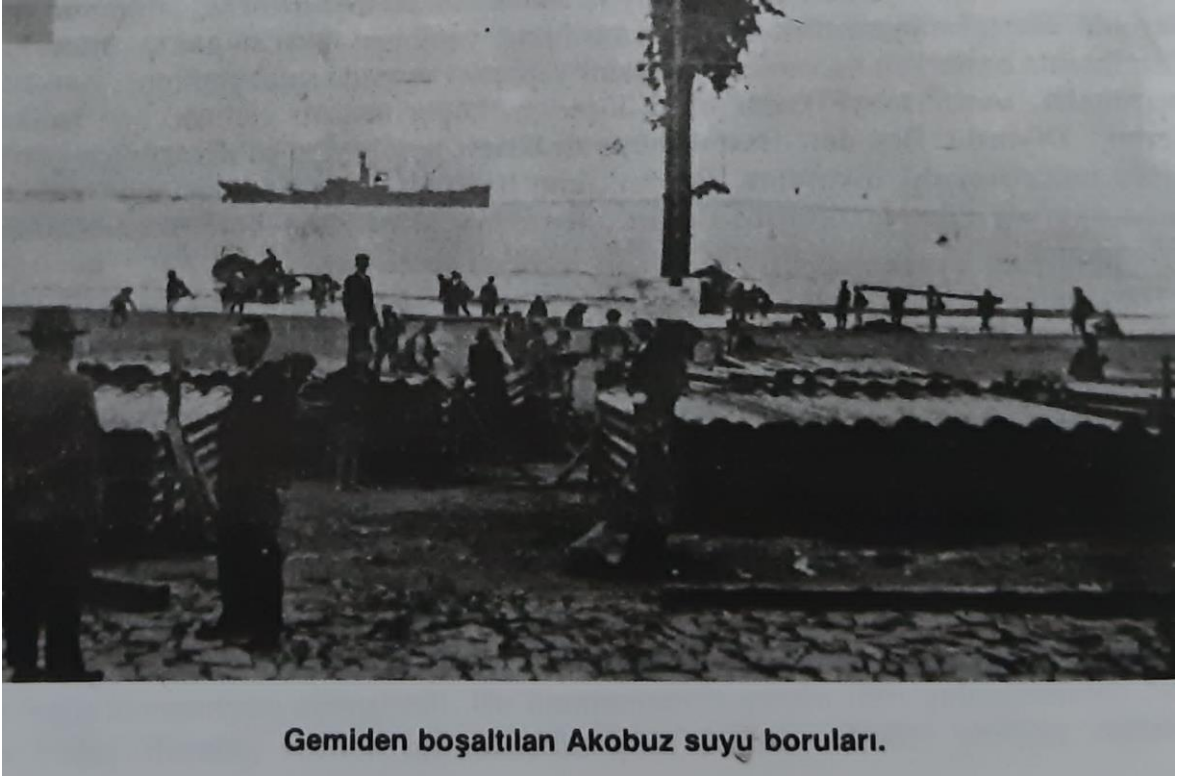
Ekler

Murat Sükûti Karaca'ya ait bu fotoğraflar Hikmet Pala'nın arşiv dosyalarından alınmıştır.

Murat Sükûti Karaca'ya ait bu fotoğraf araştırmacı yazar H. Naim Güney'in arşiv dosyalarından alınmıştır.

Akobuz Suyu diye de bilinen Nazif Bey suyunun yapım aşamasındaki yürütülen çalışmaların fotoğrafları. Fotoğraflar: "Sıtkı Çebi (2000), Ordu Şehri Hakkında Derlemeler ve Hatıralar, (1. Baskı), (Ordu Kent Arşivi) Ordu: Orsev Yayınları. s. 426-427"den alınmıştır.

Keçiköyü etekleriyle Kirazlımanı'nın 1930'lu yıllara ait görünümü.

Ordu Keçiköyü'nden bir görünüm yansıtan bu fotoğraf: "Sıtkı Çebi (2000), Ordu Şehri Hakkında Derlemeler ve Hatıralar, (1. Baskı), (Ordu Kent Arşivi), Ordu: Orsev Yayınları. s. 31"den alınmıştır.

*Şairin ailesile ilgili Aybastı Kamununun bağlı bulunduğ
Gök köy İlçesinden bir görü*

Ordu'lu Şair Fıtnat Hanım'ın bir dönem yaşadığı Ordu'ya bağlı Gök köy ilçesini yansıtan bu fotoğraf: "Can, Sıtkı (1939), Ordu'lu Şair Fıtnat Hayatı ve Şiirleri, (Ordu Kent Arşivi), Ordu: Gürses Basımevi, s. 4"den alınmıştır.

Ordulu Tıflı Efendi (Hasan Tahsin Tıflı)

Ordu'lu Şair Tıflı'ya ait bu fotoğraf: "Sıtkı Āebi (2000),
Ordu Şehri Hakkında Derlemeler ve Hatıralar, (1. Baskı),
(Ordu Kent Arşivi), Ordu: Orsev Yayınları'ndan
alınmıştır.